

Z P R A V O D A J

Vydává
Národní informační,
vzdělávací
a osvětové středisko
bezpečnosti práce
při Výzkumném ústavu
bezpečnosti práce, v.v.i.

www.suip.cz <http://osha.europa.eu/fop/czech-republic/cs/>

číslo 2/2012

www.bozpinfo.cz www.vubp.cz

Evropská kampaň BOZP 2012–2013 začíná

Další celoevropská kampaň Zdravé pracoviště - pro léta 2012–2013 pod názvem Partnerství při prevenci rizik - byla vyhlášena 18. dubna 2012 Evropskou agenturou pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA) ve španělském Bilbau. Navazuje na dvě předchozí kampaně, které od roku 2008 probíhají ve dvouletém cyklu, a je navržena tak, aby národní úřady, firmy, organizace, vedoucí pracovníci i zaměstnanci i jejich zástupci a další zúčastněné strany spojili své aktivity v zájmu posílení zdraví a bezpečnosti na pracovišti.

Kampaň se zaměřuje zejména na prevenci a řízení rizik a povzbuzení jak vrcholových manažerů, tak pracovníků a jejich zástupců a dalších zainteresovaných subjektů k tomu, aby jejich aktivní spolupráce přispěla do procesu snižování rizik na pracovištích. Konečná odpovědnost za řízení rizik na pracovišti sice spočívá na zaměstnavatelích a nejvyšším vedení, bez aktivního zapojení pracovníků je však jejich úsilí odsouzeno k neúspěchu. Z těchto důvodů klade kampaň zvláštní důraz na význam úlohy nejvyššího vedení firmy, které pracuje za současné aktivní účasti zaměstnanců.

EU-OSHA již vyzývá k zasílání soutěžních příspěvků do jedenáctého ročníku soutěže „Ceny za správnou praxi“ v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Cílem ročníku 2012–2013 je ocenění podniků a organizací za vynikající a novátorské příspěvky podporující integrovaný přístup v procesu snižování rizik na pracovištích.

Soutěž Evropské ceny za správnou praxi je jedním z hlavních prvků kampaně Zdravé pracoviště a má upozornit na nejlepší příklady vedoucích pracovníků a zaměstnanců, kteří spolupracují při prevenci rizik. Soutěž probíhá ve dvou fázích. Přihlášky nejprve procházejí výběrem na národní úrovni a následně jsou postoupeny evropské porotě, která vybere vítěze. Ceny budou vyhlášeny na slavnostní akci, která se uskuteční na jaře roku 2013. Očekává se, že cena bude udělena zástupci vedoucích pracovníků i zaměstnanců vítězných společností.

Více informací na

<http://www.healthy-workplaces.eu/cs/hw2012>

nebo na

<http://cz.osha.europa.eu/fop/czech-republic/cz>

Mgr. Alena Horáčková,
Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i.

Vývoj trendů v porušování pracovních předpisů agenturami práce

K hlavním úkolům kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce patří již od roku 2007 kontrola dodržování pracovních předpisů agenturami práce a jejich uživateli. Vývoj zjištěných porušení byl podmíněn zpřísněním právní úpravy, zintenzivňováním kontrolní činnosti ze strany státu a výrazným vzestupem počtu subjektů poskytujících pronájem pracovní síly a tím i vytvářením tvrdšího a bezohlednějšího konkurenčního prostředí v této sféře podnikání.

Zjištěná porušení pracovních předpisů při agenturním zaměstnávání lze rozdělit do čtyř základních skupin:

Jednak to jsou běžná porušení vyskytující se u všech zaměstnavatelů. Do této skupiny spadají porušení související se vznikem, změnami a skončením pracovního poměru, odměňováním, pracovní dobou apod. V některých případech, hlavně v oblasti pracovní doby, je kromě agentury práce za tato porušení odpovědný také uživatel. Porušení z této skupiny se za dobu provádění kontrol agenturního zaměstnávání, co do charakteru a četnosti, nemění a nevymykají se běžnému průměru zjišťovanému u ostatních zaměstnavatelů.

Druhou skupinu tvoří formální porušení, většinou nemající vliv na pracovní a mzdové podmínky přidělovaných zaměstnanců. Velkou část těchto porušení tvoří absence dohod o dočasném přidělení zaměstnance nebo písemného pokynu k dočasnému přidělení, příp. absence jejich podstatných náležitostí. Svou závažností se z této skupiny vymyká absence uvedení pracovních a mzdových podmínek srovnatelných zaměstnanců, a to hlavně ve spojení se skutečně zjištěným nerovným zacházením. V této skupině dochází ke snižování počtu zjištěných porušení, což lze určitě také přičíst zvýšené intenzitě kontrol ze strany inspektorátů práce a jejich preventivním důsledkům.

Další skupinu představují závažná porušení mající vliv na podmínky zaměstnanců. K těm nejzávažnějším patří horší mzdové a pracovní podmínky agenturních zaměstnanců ve srovnání se srovnatelnými zaměstnanci uživatele a přidělování zaměstnanců k uživateli na základě dohody o provedení práce (DOPP). Se zvyšováním konkurenčního prostředí v oblasti agenturního zaměstnávání se co do charakteru, četnosti a závažnosti výrazně zhoršuje situace v oblasti horších podmínek agenturních zaměstnanců. Uvedené porušení je hlavním prostředkem snižování nákladů agentury za současného zachování zisku, a tím i prostředkem nekalé konkurence vůči agenturám, které zákon ctí. Případů přidělování zaměstnanců na základě DOPP naopak výrazně ubylo.

Poslední skupinou jsou skrytá porušení odporující základním zásadám pracovních vztahů a dobrým mravům, která se často pohybují až na hraně trestní odpovědnosti. Jedná se o praktiky, které často zneužívají nedostatečnou právní úpravu a jsou prostředky inspekce práce velmi obtížně zjistitelné a postihnutelné. Patří sem např. zkreslování evidence pracovní doby, falšování dokladů, zneužívání neplaceného volna, zneužívání nekolidujícího zaměstnání za předchozí právní úpravy, finanční postihy v hotovosti, srážky za fiktivní plnění ve prospěch třetích osob, účelové vytváření agentur majetkově propojených s uživatelem, např. se záměrem obcházet pravidla pro přesčasovou práci, nepřetržitý odpočinek mezi směny a v týdnu apod.

Ing. Igor Delinčák, inspektor
Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj

Tento příspěvek je pro Zpravodaj SÚIP zkrácen. Celý článek je k dispozici na www.suip.cz a www.bozpinfo.cz

Aktuálně k výzkumu v oblasti BOZP

Problematika aktuální neutěšené situace ve výzkumu v oblasti BOZP úzce souvisí s reformou vědy a výzkumu, která v oblasti výzkumu pro potřeby státní správy celkem nepříliš vhodně až negativně tento výzkum zasáhla. To konstatoval v podstatě také Mezinárodní audit výzkumu, vývoje a inovací v ČR, který až obdivuhodně přesně vystihl nedostatky a vliv tzv. reformy na některé oblasti vědy, mezi nimiž se nachází také výzkum BOZP. Jako hlavní nedostatky reformy mimo jiné tento audit uvádí tolik vysvětlovanou a prosazovanou centralizaci rozpočtu vědy a výzkumu na úroveň Rady vlády pro vědu, výzkum a inovace a Technologické agentury ČR a oslabení pozice resortních ministerstev. V závěrečné zprávě se dokonce hovoří o „kvaziministerstvu pro vědu“ bez návaznosti na potřeby vlády a na demokratické procesy. V praxi pro resort MPSV ze systému vyplývá, že MPSV není poskytovatelem prostředků na vědu a výzkum a všechny požadavky musí probíhat přes Radu vlády pro výzkum, vývoj a inovace, TAČR a GAČR. VÚBP, v.v.i., se uchází v každé výzvě Programu ALFA a OMEGA TAČR o témata dotýkající se problematiky BOZP, ale i širší bezpečnostní tematiky. Program BETA TAČR, který je určen orgánům státní správy, nebyl v loňském roce MPSV v oblasti témat BOZP požadován, ovšem v roce 2012 bylo podáno pět témat.

Pokud shrneme celkovou situaci, reforma odděluje úroveň systémovou

(průřezovou, koordinační) a úroveň odvětvovou (resortní). První řídí již zmíněná Rada pro výzkum, vývoj a inovace, druhou příslušné resorty. Celý systém zajišťování podpory všech typů VaV (vědy a výzkumu) je místy nepřehledný s rozhodující rolí centrálních institucí jako jsou Rada vlády pro výzkum, vývoj a inovace, Technologická agentura a Grantová agentura, které jsou konečným rozhodcem o programech. Resorty, které nejsou poskytovateli, nemají v konečném důsledku žádnou možnost ovlivnit rozhodování výše uvedených institucí. K tomuto předpokladu přispívá i nejasný mechanismus obsazování postů v Radě. Dalším problémem jsou navržená kritéria pro hodnocení výsledků vědy a výzkumu, která významně ovlivňují institucionální podporu jednotlivých institucí. Neustále se měnící podmínky hodnocení přispívají k dalšímu znevýhodnění společenských věd, kde je nelogicky výzkum BOZP zařazen, i když rovnocennou složkou oboru je výzkum technický a přírodovědný.

Aktuálním tematickým zdrojem výzkumu BOZP je Národní akční program bezpečnosti a ochrany zdraví při práci pro období 2011-2012 Rady vlády pro BOZP, kde výzkum a vývoj pro potřeby státu má zajistit kontinuitu výzkumu v oblasti BOZP. Zvláštní pozornost má směřovat k řešení problematiky nových rizik (např. nanotechnologie), fyziologie práce, sociálních a demografických změn (stárnutí společnosti a prodloužení aktivního věku), to vše v kontextu

s postupující globalizací, ekonomickými a sociálními změnami. V tomto smyslu se mají přijmout opatření k aktualizaci priorit výzkumu a vývoje BOZP na období let 2011 – 2013 a k jejich realizaci v Radě vlády. Dalším zdrojem bude také nová strategie EU v oblasti BOZP, která je připravována pro léta 2013–2020 a kde se vedle uvedených priorit uvádí také problematika muskuloskeletálních onemocnění a nově vznikajících pracovních rizik.

Za VÚBP, v.v.i., mohu konstatovat, že v roce 2012 ústav pracuje prakticky na jediném grantu s hlavním zaměřením na BOZP, a to v programu OMEGA TAČR vědy a výzkumu s názvem „Systém podpory kultury bezpečnosti v organizaci“. U dalších 6 grantů představuje BOZP jen okrajovou a vedlejší problematiku. Tím se ukázalo, že předvídaný vývoj skutečně nastal, tj. výzkumná činnost ústavu se posunula ke vzdálenější bezpečnostní problematice v oblasti průmyslových rizik. Nadějí do budoucna je mimo programu BETA TAČR pro resort MPSV také změna v zařazení oborů, definování samostatného výzkumu pro potřeby státní správy a vrácení víceletých výzkumných záměrů, které by zajišťovaly možnost kontinuálního a střednědobého výzkumu aktuálních problémů BOZP na kvalitativně vyšší úrovni oproti původním výzkumným záměrům, ale také možnost normálního vývoje jediné instituce v ČR, která se zabývá výzkumem bezpečnosti práce.

RNDr. Stanislav Malý, Ph.D.
ředitel VÚBP, v.v.i.

Vývoj pracovní úrazovosti, zejména smrtelné a závažné, v Jihočeském kraji a na Vysočině

Počet pracovních úrazů v územní působnosti Jihočeského kraje a Vysočiny v roce 2011			
	Ostatní	Závažné	Smrtelné
Jihočeský kraj	3 115	117	9
Vysočina	2 542	69	4
PÚ vzniklé v zahraničí	67	9	4
Celkem	5 724	195	17

Trend vývoje ostatních pracovních úrazů spadajících do evidence Oblastního inspektorátu práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu (dále jen „OIP“) v průběhu let 2008 až 2011 má příznivý klesající charakter. V roce 2008 bylo evidováno celkem 8 645 ostatních úrazů oproti 5 724 úrazům v roce 2011. Zde však je nutné zmínit, že ve snižování počtu pracovních úrazů se určitou mírou projevila i situace související s probíhající recesí v jednotlivých hospodářských odvětvích (průmysl, stavebnictví apod.).

Za závažný pracovní úraz se považuje úraz, který si vyžádá hospitalizaci delší než pět kalendářních dní. Na OIP bylo v roce 2011 nahlášeno 195 závažných pracovních úrazů, z toho 38 bylo vybráno k šetření. Dopravní nehody se na celkovém objemu závažných pracovních úrazů v roce 2011 podílely 17 %. Dále inspektorát evidoval 9 závažných pracovních úrazů ke kterým došlo v zahraničí u organizací spadajících svým sídlem do působnosti inspektorátu.

**BEZPEČNOST
PRÁCE**

Evropská agentura pro
bezpečnost a ochranu
zdraví při práci

**FOCAL
POINT**

<http://osha.europa.eu/fop/czech-republic/cs/>

V roce 2011 došlo k výraznému nárůstu evidovaných závažných pracovních úrazů ve srovnání s předchozími lety. Tento fakt je jednak způsoben nahrazením nařízení vlády č. 494/2001 Sb., o způsobu evidence, hlášení a zaslání záznamu o úrazu, novým nařízením vlády č. 201/2010 Sb., kde jednou z výrazných změn oproti předchozímu nařízení je povinnost oznamovatele vyznačit na formuláři záznamu o úrazu, zda se jedná o pracovní úraz s hospitalizací nad 5 dní. Dalším podstatným faktem, který nárůst závažných pracovních úrazů způsobil, je skutečnost, že od roku 2011 byla mezi OIP a Policií ČR dohodnuta součinnost při předávání informací o vzniklých závažných pracovních úrazech. Tato skutečnost se projevila především v lepší informovanosti v případě vzniku pracovních úrazů osob samostatně výdělečně činných, kteří obvykle vznik svých pracovních úrazů sami neoznamují, ačkoliv tato povinnost se jich dle právních předpisů také týká.

V roce 2011 bylo nahlášeno 17 smrtelných pracovních úrazů, z toho 12 bylo vybráno k šetření, tj. všechny úrazy, které neměly povahu dopravní nehody. Dopravní nehody se na celkovém objemu smrtelných pracovních úrazů v roce 2011 podílely 33 %. Dále inspektorát evidoval 4 smrtelné pracovní úrazy, ke kterým došlo v zahraničí u organizací spadajících svým sídlem do působnosti inspektorátu. Hlavním předmětem podnikání organizací, u kterých došlo k pracovním úrazům v zahraničí, je mezinárodní nákladní nebo osobní doprava.

V případě vzniklých smrtelných a závažných pracovních úrazů v roce 2011 se na nich nejvíce podílely stejně jako v minulých letech úrazy při stavebních činnostech (pády z výšky a do hloubky, zavalení ve výkopech a úrazy vzniklé propadnutím střešní krytinou). Další úrazy vznikly při používání manipulační techniky (pády břemen z jeřábů a pády pracovníků z pracovních plošin), při provozu těžební techniky při práci v lese a při opravárenské činnosti motorových vozidel. Další skupinu závažných úrazů, jako každoročně, tvořily úrazy vzniklé amputací částí horních končetin při kontaktu s pohyblivými částmi strojů a zařízení.

Přesto, že statistické údaje o celkových počtech vzniklých pracovních úrazů mají klesající trend, se v roce 2011 projevil nepříznivý vývoj v oblasti vzniku závažných pracovních úrazů osob samostatně výdělečně činných. Z tohoto důvodu bude kontrolní činnost OIP zaměřena v roce 2012 také na tuto oblast, především na zajištění BOZP při pracích ve výškách prováděných osobami samostatně výdělečně činnými.

Ing. Jiří Pelikán, vedoucí odboru inspekce II,
Ing. Jiří Semerád, vedoucí odboru inspekce I
Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu

Nehodové události při používání UNC

Na sklonku 70. let minulého století byl vyvinut československý stroj pro naše stavebnictví pod označením UNC = univerzální nakladač čelní. Od té doby se v našem stavebnictví, zemědělství, ale i v jiných odvětvích objevují různé modifikace těchto strojů od různých výrobců.

Od prvního použití těchto nakladačů až do současnosti bylo zaznamenáno několik závažných a smrtelných úrazů, které souvisejí právě s používáním těchto stavebních strojů. Inspirací k napsání těchto řádků byl smrtelný úraz řidiče čelního nakladače, který se nedávno stal v Královéhradeckém kraji.

K úpravě terénu byl použit čelní nakladač. Jednalo se o 35 let starý nakladač americké výroby. Místo řidiče bylo chráněno kabinou, na jejíž boční plochy byla přivařena pletivová výplň. Čelní vstup do kabiny nebyl osazen dvířky a místo řidiče neobsahovalo žádný zádržný systém ani bezpečnostní rampu.

V den úrazu řidič prováděl úpravu terénu a bezprostředně před úrazem převážel zeminu v lopatě, kterou měl zdviženou nad úroveň kabiny. Při jízdě nerovným terénem došlo vlivem výmolu k vymrštění řidiče. Pohybem těla došlo ke spuštění ovládací páky lopaty, která prudce klesla a přiskřípla tělo postiženého mezi konstrukcí stroje a ramenem lopaty. Následkem byla smrt způsobená rozdrčením horní části těla.

Před deseti lety došlo k obdobnému případu, s tím rozdílem, že čelní nakladač UNC 061 měl všechny zabezpečovací prvky a následky úrazu nebyly tak katastrofální. Došlo „pouze“ ke tříštivé zlomenině ruky, když se řidič pokoušel seřídít venkovní zpětné zrcátko a neměl lopatu spuštěnou na zemi.

Aby k uvedeným nehodám nedocházelo, je nutno dodržet následující zásady: Technický stav strojního zařízení musí být v souladu s minimálními požadavky na zajištění bezpečnosti, které jsou stanoveny legislativou a návodem k obsluze. U čelních nakladačů se jedná o uzavřenou kabinu obsluhy realizovanou rámem se zasklením nebo zasítováním bočních stran, osazení prosklených čelních dvířek, osazení bezpečnostní rampy a zádržného systému – bezpečnostních pásů. Právě nevyhovující technický stav nakladače byl příčinou prvního popisovaného úrazu.

Druhou zásadou pro zajištění bezpečnosti je dodržování organizačních opatření, které jsou stanoveny legislativou a návody k obsluze, v nichž výrobce upozorňuje na rizika spojená s obsluhou zařízení a stanoví opatření, jak těmto rizikům čelit. Obecně platí, že jakékoliv opravování a seřizování stroje se provádí za klidu stroje.

Návod k nakladači UNC 061 stanoví, že pokud je nevyhnutelné provádět opravu se spuštěným motorem, musí být lopata na zemi a bezpečnostní rampa v hořeni poloze, čímž je blokován pojezd stroje. Nedodržení této povinnosti obsluhou bylo právě příčinou druhého výše uvedeného úrazu.

Většina návodů pro čelní nakladače stanoví povinnost, že při jízdě musí být lopata přiklopená a výložník opřený o rám nakladače. Pokud je toto splněno, nemohou vzniknout střížná místa, a tím dojít k ohrožení řidiče.

Ing. Josef Roďan,
vedoucí odboru inspekce
Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj
a Pardubický kraj

Tento příspěvek je pro Zpravodaj SÚIP zkrácen. Celý článek je k dispozici na www.suip.cz a www.bozpinfo.cz.

Organizace koordinovaných kontrol v roce 2011 na Oblastním inspektorátu práce pro Středočeský kraj

V roce 2011 byly v rámci systému Státního úřadu inspekce práce (SÚIP) prováděny tzv. koordinované kontroly v součinnosti orgánů inspekce práce, úřadů práce (od 1. 4. 2011 Úřadu práce ČR) a České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ). Na koordinovaných kontrolách se v případě potřeby podílela Policie ČR, Celní správa a Česká školní inspekce.

Věcným důvodem pro provádění koordinovaných kontrol byla snaha o zintenzivnění výkonu kontrolní činnosti uvedených orgánů státní správy v oblastech jejich věcné působnosti, přičemž jejich vzájemná součinnost měla umožnit využití informací, které by bez součinnosti nebyly pro jednotlivé kontrolní orgány kompetenčně dostupné.

Legislativním důvodem pro provádění koordinovaných kontrol byla skutečnost, že do 31. 12. 2011 byla kontrola v oblasti pracovněprávních vztahů a zaměstnanosti rozdělena mezi orgány inspekce práce a úřady práce, resp. Úřad práce ČR.

Koordinované kontroly byly ve Středočeském kraji prováděny v oblasti maloobchodních prodejen, balicích a kompletovacích linek, restauračních a ubytovacích zařízení, agenturního zaměstnávání, stavebnictví a základních a středních škol se zaměřením na opakované uzavírání pracovních poměrů s pedagogickými zaměstnanci.

Provádění koordinovaných kontrol řídila koordinační skupina složená z vedoucího inspektora a vedoucího odboru pracovních vztahů a podmínek Oblastního inspektorátu práce pro Středočeský kraj, ředitele pověřeného úřadu práce, resp. ředitele krajské pobočky Úřadu práce ČR v Příbrami, a dvou jeho dalších zaměstnanců, a jednoho zástupce ČSSZ, Policie ČR a Celní správy na organizační úrovni Středočeského kraje. Vedoucím koordinační skupiny byl do 30. 4. 2011 ředitel pověřeného úřadu práce, resp. ředitel krajské pobočky Úřadu práce ČR v Příbrami, a od 1. 5. 2011 vedoucí inspektor Oblastního inspektorátu práce pro Středočeský kraj.

Koordinační skupina se scházela 1x týdně a v případě potřeby její členové spolu operativně jednali telefonicky nebo prostřednictvím elektronické pošty. Spolupráce mezi jednotlivými orgány státní správy podílejícími se na koordinovaných kontrolách i mezi jednotlivými členy koordinační skupiny byla velmi efektivní a ve svém výsledku pozitivně ovlivnila průběh koordinovaných kontrol. Velmi dobrá byla i spo-

lupráce mezi členy jednotlivých kontrolních skupin, byť byly složeny ze zaměstnanců různých orgánů státní správy.

Organizace, průběh i výsledek koordinovaných kontrol v rámci Středočeského kraje ukázal důvodnost nové legislativní úpravy účinné od 1. 1. 2012, která sloučila kontrolu v oblasti pracovněprávních vztahů a zaměstnanosti do jednoho kontrolního místa a svěřila ji do výlučné působnosti SÚIP.

JUDr. Petr John, vedoucí odboru inspekce
Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj

BEZPEČNÝ PODNIK

Osvědčení „Bezpečný podnik“ aktuálně získaly tyto firmy (slavnostní předání 29. 5. 2012 v Opavě)

Poprvé:

- VODÁRNA PLZEŇ a. s., se sídlem v Plzni
- ELSPOL spol. s r. o., se sídlem v Řepištích
- ArcelorMittal Distribution Solutions Czech Republic, s. r. o., se sídlem v Ostravě
- ArcelorMittal Energy Ostrava s. r. o., se sídlem v Ostravě
- ArcelorMittal Engineering Products Ostrava s. r. o., se sídlem v Ostravě

Podruhé:

- ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a. s., se sídlem v Ostravě
- ArcelorMittal Ostrava a. s., se sídlem v Ostravě

Počtvrté:

- OHL ŽS, a. s., se sídlem v Brně
- Pražská teplotrenská a. s., se sídlem v Praze

Popáté:

- MP Krásno, a. s., se sídlem ve Valašském Meziříčí

www.suip.cz